

Văn hóa trầu cau

Ngày xưa ở quê, bà ngoại tôi ăn trầu bồm bồm, có cả ống "ngoáy" trầu bằng "túc súng" vàng tươi, bà vừa tằm trầu, rồi để vào cối giã nhỏ rất "điệu nghệ" tôi nhìn mà phát thèm. Có một lần bà đi vắng, tôi cũng bắt chước làm thử xem "nó" ngon tới mức nào! Ý trời ơi! Lần đó tôi bị "say máu ngà" mới biết cái vị cay nồng từ thuở hồng hoang của ông cha còn mãi ngàn nga.

Lớn lên tôi đi học đàn, lại mê bài "Sự tích trầu cau" của Phan Huỳnh Điểu, nói về lòng chung thủy của con người hay quá... tôi định viết cái gì đó, nhưng không dám, cho tới bây giờ cũng chỉ ngồi ghi lại vài kỷ niệm về chuyện trầu cau, để nhớ ngoại thôi... Khi học văn hóa, tôi gặp bài "Việt Nam phong tục" của Phan Kế Bính có đoạn "Trầu cau là đầu các sự lễ nghĩa, phạm việc tề tự tang ma, cưới xin, việc gì cũng lấy miếng trầu làm trọng". Đúng như cụ Phan đã nói, ăn trầu là một phong tục của người Việt ta, từ lễ hỏi gọi là: "ăn trầu, uống rượu" ... Rồi ngày cưới, rước dâu về, cũng che tấm vải để hai đứa nó "giở mâm trầu" coi có "hên" hay không... Từ đó tôi mới biết câu tục ngữ: "Miếng trầu là đầu câu chuyện".

Ngoài ra ăn trầu còn giữ được men răng, răng lại bền, ít bị sâu răng... ăn trầu ngày xưa, cũng như hút thuốc và uống trà vậy. Nó phổ biến và "trịnh trọng" đến nỗi xem ai đó ăn trầu, ta cũng phán đoán được tính tình của họ :

"Thân em như miếng cau khô,
Người thanh ham mỏng, người thô ham dày".

Từ chuyện ăn trầu sinh lễ nghĩa, có khi còn vươn xa như một hình tượng nghệ thuật, có một ông vua trong thần thoại đã từng tìm được vợ mình sau cơn binh lửa qua miếng trầu tằm hình con chim phượng.

Cau trầu còn biểu đạt tình yêu nam nữ một cách rất tinh tế và ý nhị, mượn chuyện trầu cau, chàng trai bóng gió:

"Nhà em đất tốt trồng cau,
Cho anh trồng ghé bụi trầu gần bên" .

Hoặc thân thiện hơn:

"Trầu xanh, vôi đỏ, cau vàng,
Cơi trầu bịt bạc, thiếp mời chàng ăn chung".

Thiếp mời chàng ăn chung! Sao không mời ăn thứ khác mà lại mời trầu! Ngôn ngữ đó còn mang một tín hiệu gì đây chẳng? Cái vô ngôn ngữ đó, còn tiềm ẩn bên trong một mã số... mà người mẹ Việt Nam có kinh nghiệm sống trong cuộc đời đã từng giải mã, nên đã dặn con gái:

"Ví dầu duyên nợ nên chăng,
Làm thân con gái chớ ăn trầu người".

Người con gái nếu đã nhận trầu của người con trai, coi như đã chấp nhận sự ràng buộc, sự ràng buộc đáng yêu, nhưng kín đáo:

"Đôi ta sang một con đồ,
Nhìn quanh vắng khách trao cho miếng trầu".

Vì miếng trầu là món quà, biểu lộ tình yêu, nên ngại lắm, phải chờ vắng khách mới dám trao cho người yêu. Ăn trầu cũng là một phong tục đậm đà bản sắc dân tộc Việt Nam trên khắp ba miền đất nước. Nhà thơ Nguyễn Bính, trong ngôn ngữ thơ, cũng nhiều lần nhắc đến chuyện cau trầu. Trong

hát "ghẹo", ở Phú Thọ cũng từng nhắc đến:

"Có trâu, mà chẳng có cau,
Làm sao cho đỡ môi nhau thì làm".

Làm sao cho đỡ môi nhau, câu hát táo bạo thật, chuyện "ấy" họa có trời mới biết...

Trong cuộc sống sinh động ngày nay, chuyện cau trâu, chỉ còn chẳng ở miền thôn dã... Riêng tôi thấy ai ăn trâu, lại nhớ chuyện ngày xưa... thuở ngoại tôi ghiền trâu, tôi chạy mua cau, mua cau hoài ở nhà một cô gái xóm trong, còn một chút nữa là tôi "mọc rể" ở đó luôn rồi .

Chuyện cau trâu, đối với tôi chỉ còn trong kỷ niệm mà thôi.

Thanh Tâm (Báo Bạc Liêu